

УДК 316.422:316.752

Розова Тамара Вікторівна
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри культурології,
мистецтвознавства та філософії культури
Одеського національного
політехнічного університету;
Чорна Лідія Валеріївна
доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри культурології,
мистецтвознавства та філософії культури
Одеського національного
політехнічного університету

ТРАНСФОРМАЦІЯ АКСІОСФЕРИ ТА УТОПІЯ ЯК КУЛЬТУРНА ПРАКТИКА РАНЬОГО МОДЕРНУ

Метою публікації є дослідження зміни світоглядної парадигми, що вплинула на трансформацію аксіосфери раннього Модерну. Не менш важливим є визначити утопічний проект як базову культурну практику, яка сформувалася у ранньомодерній культурі та суттєво вплинула на трансформацію аксіосфери європейської культури доби Модерну. **Методологія** дослідження ґрунтується на діалектичному взаємозв'язку таких методів, як аксіологічний - задля ґрунтового аналізу аксіосфери ранньомодерної світоглядної культури, та історичний, що дає можливість ретроспективно проаналізувати утопію як культурну практику доби Модерну. **Наукова новизна** роботи полягає у виявленні взаємозв'язку між трансформаційними процесами у ціннісних орієнтаціях раннього Модерну, що сформували аксіосферу доби Модерну, та такою культурною практикою, як утопія. **Висновки.** В статті доведено, що ранньомодерна зміна світоглядної парадигми докорінно змінює аксіосферу культури європейського Модерну, який базується на раціоналізмі, науковому знанні, осягненні майбутнього завдяки здатності проектувати це майбутнє, тому однією з домінуючих культурних практик стає утопія.

Ключові слова: аксіосфера, культурна практика, ранньомодерна культура, утопія.

Розова Тамара Вікторівна, доктор философских наук, профессор, заведующая кафедрой культурологии, искусствоведения и философии культуры Одесского национального политехнического университета; Черная Лидия Валериевна, доктор философских наук, доцент, профессор кафедрой культурологии, искусствоведения и философии культуры Одесского национального политехнического университета

Трансформация аксиосферы и утопия как культурная практика раннего Модерна

Целью публикации является исследование изменения мировоззренческой парадигмы, повлиявшей на трансформацию аксиосферы раннего Модерна. Не менее важным есть определение утопического проекта как базовой культурной практики, сформировавшейся в раннемодерной культуре и существенно повлиявшей на трансформацию аксиосферы европейской культуры эпохи Модерна. **Методология** работы базируется на диалектической взаимосвязи таких методов исследования, как аксиологический, используемый для серьезного анализа аксиосферы раннемодерной мировоззренческой культуры, и исторический, давший возможность ретроспективно проанализировать утопию как культурную практику эпохи Модерна. **Научная новизна** работы состоит в выявлении взаимосвязи между трансформационными процессами, протекающими в ценностных ориентациях раннего Модерна, которые сформировали аксиосферу эпохи Модерна, и такой культурной практикой, как утопия. **Выводы.** В статье доказано, что раннемодерное изменение мировоззренческой парадигмы коренным образом изменило аксиосферу культуры европейского Модерна, базирующуюся на рационализме, научном знании, освоении будущего, благодаря способности проектировать это будущее, поэтому одной из доминирующих культурных практик становится утопия.

Ключевые слова: аксиосфера, культурная практика, раннемодерная культура, утопия.

Rozova Tamara, Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Cultural and Arts, and Philosophy Studies Department, Odessa national Polytechnic University

Chorna Lidiya, Doctor of Philosophy, Associate Professor Professor of the Cultural and Arts, and Philosophy Studies Department, Odessa national Polytechnic University

The Transformation of the Axisosphere and Utopia as a Cultural Practice of the Early Modern

The purpose of the article is to study the change of ideological paradigm, which influenced the transformation of the axisosphere of the Early Modern. It is equally important to define the utopian project as an essential cultural practice, which was formed in the Early Modern culture and significantly influenced the transformation of the axisosphere of European culture of the Modern era. The **methodology** is based on the dialectical interconnection of such research methods as the axiological, for the thorough analysis of the axisosphere of the Early Modern ideological culture, and the historical one, which provided an opportunity to analyze Utopia retrospectively as a cultural practice of the Modern era. The **scientific novelty** of the paper is to identify the relationship among the transformational processes in the values of the Early Modern, which formed the axisosphere of the Modern era, and such a cultural practice as utopia. **Conclusions.** It is proved in the article that the Early Modern ideological paradigm shift radically changed the axisosphere of the European Modern culture, based on rationalism, scientific knowledge, understanding of the future due to the ability to project this future. Therefore one of the dominant cultural practices of that period is utopia.

Key words: Axisosphere, Cultural Practice, the Early Modern Culture, Utopia.

Постановка проблеми. Поняття "аксіосфера" є основним поняттям аксіології, яке стає сьогодні надзвичайно актуальним у зв'язку з тим, що відбувається зміна світоглядної парадигми, на якій базуються фундаментальні підвалини культури. У наш час трансформаційні процеси настільки швидкоплинні, що їх можна спостерігати за життя одного покоління. На початку XXI століття філософи, культурологи, історики намагаються осягнути процеси світоглядного "переходу" від доби Постмодерну до нових світоглядних орієнтацій Модерну. У цьому зв'язку конче актуальною є відповідь принаймні на два запитання: перше – у чому ж сенс трансформацій аксіосфери? Та друге – чи переживала у минулому європейська цивілізація трансформацію ціннісних орієнтацій? Відповіді на ці запитання відкривають можливість соціокультурного аналізу бурхливих змін у культурних практиках сьогодення; виявлення діалектичного взаємозв'язку між змінами у трансформаційних процесах аксіосфери та сучасними культурними практиками. Пріоритетне місце у розумінні можливостей сучасного культурологічного аналізу посідає культурно-антропологічне, людиноцентричне осягнення дійсності.

Мета наукової розвідки – дослідити зміну світоглядної парадигми, що вплинула на трансформацію аксіосфери раннього Модерну, визначити базову ранньомодерну культурну практику, яка обумовила докорінні соціокультурні зміни.

Мета передбачає виконання таких завдань статті:

- розглянути коло наукових підходів українських науковців щодо досліджуваної проблеми;
- виявити світоглядне підґрунтя трансформації ранньомодерної аксіосфери;
- визначити утопічний проект як базову культурну практику, що сформувалася у ранньомодерній культурі та суттєво вплинула на трансформацію аксіосфери європейської культури доби Модерну.

Мета та завдання статті обумовили її методологічну основу, що базується на діалектичному взаємозв'язку таких методів дослідження як аксіологічний, що використовувався задля ґрунтового аналізу аксіосфери ранньомодерної світоглядної культури, та історичний, що надав можливість ретроспективно проаналізувати утопію як нову перспективну культурну практику доби Модерну.

Аналіз наукових джерел продемонстрував, що комплексного розгорнутого культурно-антропологічного дослідження трансформацій ранньомодерної аксіосфери та її впливу на формування такої базової культурної практики Модерну як утопічного проекту в українській гуманітаристиці практично немає.

Проте можна виявити декілька основних площин, у яких українські науковці досягли значних результатів. Так, філософські твори академіка В. Шинкарука відкрили можливість осягнення світоглядних процесів, що відбувалися в європейській культурі доби Модерну [1]. На цій методологічній основі стало можливим осягнення світу як культури (Ю. Легенький), такої культурної практики, як утопія (Т. Розова), ідеалу як центрального елементу аксіосфери (Л. Чорна) [2,3,4]. На окрему увагу заслуговує системний підхід у ґрунтовному науковому дослідженні В. Балуха та В. Коцура "Ранньомодерна Європа" [5], дослідження сучасних культурних практик науковцями Національного інституту стратегічних досліджень [6], аналіз культурних практик у контексті культурної функції держави (О. Копієвська) [7], дослідження етнокультурних цінностей (Ж. Денисюк) [8].

Однак, слід зазначити, що практично поза колом наукового інтересу сучасних українських дослідників залишається питання зміни аксіосфери Модерну; взаємовплив сучасних трансформацій у світоглядних основах культури та цифрових культурних практик.

Для того, щоб відкрити можливість соціокультурного дослідження новітніх метамодерних тенденцій у культурі, варто проаналізувати аналогічні процеси, що відбувалися у ранньомодерній культурі, ті зміни світоглядної парадигми, які протікали у європейському світогляді на зорі Модерну. Саме тому предметом дослідження даної статті є ранньомодерна трансформація аксіосфери та її вплив на формування такої базової культурної практики доби Модерну як утопічний проект.

Виклад основного матеріалу. У культурі Нового часу відбуваються глибинні світоглядні зміни. "У філософських, культурологічних, історичних працях епохою Нового часу було заведено називати достатньо тривалий період у розвитку європейської цивілізації, який брав свій початок в пізньому Відродженні. Але у сучасній гуманітаристиці культура, менталітет, філософія, наука, техніка і навіть вся сукупність умов життя новоевропейської цивілізації, яка сформувалася під час її більш ніж чотирьохсотлітньої історичної еволюції, все частіше номінується поняттям "модерн". Суттєві зміни, що наступають на зорі Модерну, призводять до того, що на зміну середньовічній станово-корпоративній представницькій владі приходить ... "нова громадськість", яка поступово починає здійснювати контроль над владою і висуває завдання її суттєвого перетворення" [8, 73], пропонує проекти нового соціального та державного устрою, що отримали назву утопій.

Історична епоха, яка безпосередньо пов'язана з появою утопій, – це епоха Реформації, що характеризується войовничим протестантизмом XVI століття. Наприкінці середньовіччя пошуки раю із галузі позаісторичної переходять в соціальне життя Європи. Усі міленаристські рухи середніх віків реґували на кошмари історії з енергією, яку здібний породити відчай, того часу, як офіційна церква відмовилася від свого есхатологічного вчення, віднісши кінець світу до невизначеного майбутнього. Віруючі відмовлялися терпляче чекати кращого життя в іншому світі, вимагаючи встановлення тисячолітнього царства добра та справедливості на Землі. Звідси подібні очікування і стали називатися міленаристськими (від латинського mille – тисяча і annus – рік) або хіліастичними (від грецького chiliasmós – тисяча). Головним географічним ареалом розповсюдження таких ідей стає ранньомодерна Європа. Соціальні виступи по всій Європі часто-густо базувалися на міленаристській вірі.

Так, особливу роль в осмисленні ідеї міленаризму відіграв Іоахим Флорський, калабрійський теолог XIII століття. У своєму вченні він поділив історію людства на три царства, останнім з яких мало бути царство свободи, що знаходиться під знаком святого духу. По суті він виступив проти церковного

вчення, що прийняло концепцію Августина про утвердження Града Божого на Землі, яке вже здійснилося, і знову увів у християнство архаїчний міф про загальне повернення. Це вчення калабрійського монаха мало несподівані та далекоюсяжні наслідки, багато у чому посприявши зміні світоглядної парадигми та утвердженню нових модерних культурних практик.

Так, у XVI столітті в Англії народні проповідники лолларди ("бідні священики") знаходили в Євангелії виправдання соціального протесту. Проповіді Джона Болла і лоллардів, які в певній мірі підготували повстання Уота Тайлера, виражали інтереси бідніших верств населення. Лолларди із вчення церкви про рівність перед Богом вивели ідею громадянської рівності, а такі з них, як Джон Болл, – ідею майнової рівності.

Отже, мілленаризм епохи Реформації, багато в чому залишаючись феноменом релігійного світогляду, все ж таки готував появу на світ "Утопії" Томаса Мора. В історії філософії склалося традиційне уявлення про останнього, як про моралізуючого гуманіста, який модернізував ідеї Платона про ідеальну державу. Проте, якщо в часи Платона переважав міфологічний тип світоглядної свідомості, то утопія Томаса Мора викликала до життя нову культурну практику: проектування майбутнього. Вона написана вже в зовсім інших історичних умовах, коли в світогляді акцент зміщується до домінування світської свідомості. У Мора з'являється величезна кількість послідовників, які намагаються дати описання ідеальної держави. Якщо "Утопія" Мора була літературним твором, розповіддю про невідомо де існуючий ідеальний острів, то утопія Томаса Мюнцера, породжена соціальним конфліктом німецьких міст, де йому приходилося проповідувати, – це спроба організувати земний рай для простої людини. При цьому він пов'язував появу такого раю з повстанням проти існуючого соціального порядку. Таким чином, така середньовічна культурна практика як мілленаризм поступово трансформується в феномен утопії як проект освоєння майбутнього, як культурну практику, що на декілька століть стає домінуючою у модерній культурі Європи.

Якщо для Європи кінця XX століття мілленаризм – вже давно пройдений етап і викликає цікавість, головним чином, у істориків культури, то сучасні мілленаристські рухи для колишніх колоніальних народів – достатньо злободенна тема. Мілленаристські рухи можна розглядати як розвиток архаїчного сценарію періодичних оновлень світу у межах архаїчного розуміння аксіосфери суспільства. В ньому майже завжди є прямий або непрямий вплив есхатології. Ці рухи часто є антизахідними, хоча їх учасників приваблюють західні цінності. Мілленаристські рухи починаються релігійними діями профетичного типу (профетичний – від французького *prophétique* – той, що має відношення до пророка), але продовжуються політичними в політичних цілях. Таким чином, мілленаризм стає культурною практикою та характерною рисою розвитку світоглядної свідомості різних народів.

Наприкінці XX століття в "західному" світі немає нічого, що можна порівняти з мілленаристською вірою. Однак, деякі культурні феномени на Заході є і зараз досить актуальними. На початку століття в пластичних мистецтвах, а згодом і в літературі, театрі та музиці відбуваються радикальні зміни. Це більш, ніж руйнування, це – спрага звернення до хаосу, намагання знову почати історію мистецтва з нуля. Для багатьох сучасних художників руйнування пластичної мови – тільки перша стадія більш складного процесу перетворення світу. В цьому відношенні погляди багатьох сучасних художників співпадають з поглядами примітивів. Вони не заперечують мистецтва як такого, але сприяють руйнації попереднього світу мистецтва, щоб на його місці створити інший світ. Слід зауважити, що митці часто густо випереджають на одне-два покоління процеси в соціальному і культурному житті.

З другої половини XVII століття, після Англійської буржуазної революції, мілленаризм у Західній Європі вже втрачає свою здатність запалювати маси і випадає на долю всіляких сект. На перший план висувається гуманістичне світосприйняття, яке склалося в епоху Відродження та особливо яскраво виявилось в ранньомодерній європейській культурі. Світоглядною основою для культурних практик Модерну стає філософський раціоналізм, віра в безмежні можливості людини, яка не має потреби в надприродній допомозі та чудовому хіліастичному перетворенні земного буття. Увага людини переноситься на можливість все нових і нових досягнень. Так, з часів Френсіса Бекона існувала віра в те, що знання може та повинне приносити свої плоди на практиці, що люди, які використовують знання, можуть змінити на краще умови життя. Ф. Бекон поставив завдання знайти шлях до удосконалення суспільного устрою в утопії "Нова Атлантида". Саме наука, за глибоким переконанням Френсіса Бекона, змінить умови людського життя, тому що вона є тим інструментом, що сконструйований з метою досягнення прогресу. Він мріяв про такий суспільний устрій, при якому методи експериментування в усіх галузях буття приведуть до добробуту соціуму. З ім'ям Френсіса Бекона пов'язана нова інтелектуальна атмосфера. Він дослідив функцію науки в суспільному бутті. Завдяки досягненням наукового прогресу, людство бажає усунути всі суперечності життя, зробивши його гармонійним. Поступово наука стає домінуючою формою суспільної свідомості. Корені цієї теорії прогресу підготували раціоналістичний оптимізм XVIII століття та лягли в основу докорінної зміни аксіосфери за доби Просвітництва.

Отже, значний розвиток утопічних ідей приносить вік Просвітництва. Міркуючи про те, що таке Просвітництво, І. Кант визначив його як уміння користуватися своїм розумом. Він характеризував основну рису епохи Просвітництва – її тверду, хоча часом і наївну віру в людський розум. Оптимізм Просвітництва базувався на необхідності звільнення розуму від традиційних уявлень, релігійних постулатів, моральних забобонів. Емансипація розуму вела до віри в можливість змін негуманного характеру людських відносин, трансформації політичної структури суспільства. Завдання епохи Просвітництва зводилися до перетворення людини в господаря своєї долі, завдяки розвитку та розповсюдженню наукових знань.

Які ж основні риси, що характеризують нову просвітницьку аксіосферу? Домінантою стає той факт, що традиція вже перестає бути останнім джерелом авторитету, і на її місці приходять розум. Таким чином, основна специфічна риса Просвітництва – це віра в можливість розуму, покликаною

забезпечити прогрес людства. Культ розуму ґрунтувався на пізнанні та перетворенні світу, поступовому покращенні умов матеріального і духовного життя людства. В цей період виникають ідеї захисту невід'ємних природних прав людини і громадянина, боротьби проти станових привілеїв та тиранії, релігійної стриманості, критики марновіровств, втілених в релігіях. Ключовою ідеєю оптимістичної епохи Просвітництва була ідея прогресу. В основі направленою в майбутнє вектору духовного, матеріально-го та політичного прогресу покладено конструктивно-критичне застосування розуму. Якщо в XVII столітті розум – це територія вічних істин, він відкриває для людини царство, що осягається, то для доби Просвітництва розум сприймається не стільки як володіння, скільки як завоювання. Завдяки роботі розуму осягається істина та народжується духовне багатство особистості. У XVIII столітті однією з найважливіших функцій розуму визнається його здібність встановлювати зв'язки-детермінації, що відкривають можливість аналізувати ідеї та зводити їх до досвіду. Розум вже не залежить від істини релігійного одкровення. Він стає критичним та емпіричним. Оригінальність мислення в цей період полягає в тому, що вперше перед розумом стоїть завдання не стільки пізнати, скільки вдосконалити світ і людину – це й стає відмінною рисою, що формує просвітницьку аксіосферу.

Просвітницький раціоналізм – світська течія, яка часто-густо з презирливим сарказмом ставиться до релігійних постулатів. Скептичний погляд на церкву – одна з головних відмінних рис Просвітництва, для якого характерна секуляризація думки. Але було би невиправданим схематично розуміти аксіосферу Просвітництва як атеїстичну. Просвітители визнавали безособове вище розумне начало. Але розуміли його не як істину релігійного вірування, а як істину розуму. Здібність розуму збагнути релігійні істини веде до заперечення необхідності релігійної обрядності священної історії. Все це оголошується наслідком марновіровства, нещастя, жаху. Звідси виникає специфічний характер релігійності в епоху Просвітництва, яка нерідко об'єднує віру та атеїзм. Звідси вимога оновлення релігії. Головним для аксіосфери Просвітництва є творче почуття впевненості в оновленні влаштування світу. Воно було покладено в основу великої кількості утопій, що як культурні практики домінували в цей історичний період. Утопіями епохи Просвітництва пронизані не тільки соціалістичні та комуністичні трактати цього часу, але й ідейний наслідок енциклопедистів і навіть популярні в той час романи про екзотичні держави. В суспільній свідомості віку Просвітництва переважала і так звана "прихована утопія", що проявлялася в міфі про зіпсованого цивілізацією дикуна, який розділяли Дені Дідро та багато інших просвітителів, в робінзонаді, у вченні фізиократів та навіть в теорії суспільного прогресу Тюрго і Кондорсе. Саме завдяки останнім ідеальне суспільство було перенесене в майбутнє. Утопічні теорії створювали як егалітарні утопії періоду Французької буржуазної революції Бабеф і Сен-Жюст, так і соціалістичні утопісти XIX століття Сен-Симон, Фур'є.

Поступово відбувається секуляризація світогляду, що бере свій початок у ранньому Модерні та приводить до появи такої досі невідомої риси світоглядної свідомості, якою був нігілізм. Слід зупинитися на його характеристиці, тому що він значно вплинув на розвиток аксіосфери модерного суспільства, на формування такої культурної практики як утопія. Так, у Ф. Ніцше нігілізм відбивається у тезі "Бог помер". Фактично Ніцше в тих словах виявляє зміну історичних типів світогляду, зміну в аксіосфері, коли релігія перестає домінувати, а християнський Бог втрачає повновладдя над сущим. Ф. Ніцше пов'язує з нігілізмом початок нової епохи. Нігілізм як риса нового світогляду міг з'явитися тому, що відбувався розпад колишньої системи цінностей. Він був викликаний до життя завдяки звільненню від минулих ціннісних орієнтацій для їх переорієнтації. В світоглядній свідомості вже немає потреби в системі цінностей ранішнього типу. Оскільки ідеали, закріплені в рамках теїзму, розвалюються, центральне місце в модерному світогляді посідає сама людина. Нігілізм не зупиняється на цьому і висуває як міру образ "надлюдини". На думку Ф. Ніцше, з поняттям "надлюдина" пов'язаний більш високий рівень розвитку людства, яке вже не задовольняється розумінням свого місця в попередній системі цінностей, тому в творі "Так казав Заратустра" він вигукує: "Ви вищі люди, – так підморгує чернь, – немає вищих людей, ми всі рівні, людина є людина, перед божеством ми всі рівні! Ви повстали лише з тих пір, як він лежить в могилі. Тепер тільки наступить великий полудень, тепер тільки вища людина зробиться господарем! ... Добре! Вперед! Ви вищі люди! Тепер лише описує коло гора людської майбутності. Тепер ми хочемо, щоб жила надлюдина" [9, 226].

На зміну релігійній вірі в модерній світоглядній культурі приходять віра в категорії розуму. Нігілізм був характерною рисою аксіосфери, яка виросла на ґрунті світогляду Модерну. В його основу була покладена антична традиція ставити людину як смисл та міру цінностей речей. Він з'явився внаслідок девальвації попередньої системи цінностей, невідповідності буття ідеалу та неможливості його досягнення. Поступово відбувається трансформація аксіосфери, що сягає ранньомодерних змін світоглядної парадигми. Виникає віра, що в гіршому із світів немає сенсу жити. А від неї залишається всього один крок до розуміння того, що цей гірший зі світів можна спробувати переробити за законами розуму. Це, як відомо, і є мета такої культурної практики як утопічний проект.

Аналізуючи характерні риси епохи Модерну та співставляючи місце в ній людини з античним її розумінням, Мартін Гайдеггер пише: "Тлумачачи рішення Протагора про людину як міру всіх речей "суб'єктивно", тобто так, буцімто всі речі залежать від людини як зображуючого їх "суб'єкта", ми переміщуємо грецький сенс речення в середину принципової метафізичної позиції, яка розуміє людину зовсім інакше, ніж греки. Саме новоевропейське визначення людини як "суб'єкта" також не є таким однозначним, як спокушало б вважати ходове вживання понять "суб'єкт", "суб'єктивність", "суб'єктивістський"... Subiectum – це латинський переклад та тлумачення грецького, що означає лежаче-в-основі, саме собою наперед вже передлежаче. Через Декарта та після Декарта "суб'єктом" стає в метафізиці виключно людина, людське "Я" стає тут рівнозначним сфері Я. ... Це перетворення і є початком нового мислення, через яке епоха стає новою, а наступний час – Новим часом" [10, 117-118].

У Новий час людина почала звільнятися від біблійно-християнської істини, даної в Одкровенні і церковному вченні, та шукала істину вже в розумі. Місце віри в спасіння зайняла віра у власні сили та свій розум. Людина пересвідчилася сама в собі як у щомому і стала вільною від віри в Одкровення. Реалізація свободи виявилася як сутнісна риса Нового часу.

Висновки та перспективи подальших розробок. Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити наступні висновки.

Звільнення від ідеї спасіння безсмертної душі, яка міститься в релігійному християнському світогляді, призвела до того, що людина встановила на основі розуму своє призначення та покликання. Введений для себе закон виступає і у вигляді певним чином організованої соціальної дійсності, з якою ми зустрічаємося в такій культурній практиці, як утопія. Спроба створення нової соціальної дійсності стала можливою тому, що в новоєвропейській історії людина ставить себе в панівний стан та в усьому спирається тільки на саму себе і свій розум.

Такий поворот у світоглядній свідомості, у аксіосфері побічно підготовлений християнством з його цілеспрямованістю на спасіння, тому світський світогляд Нового часу часто тлумачать як секуляризацію християнства. У людини, що завдала міру щомому, ставлення до нього стає наступальним. Звідси виникає ідея покоріння щомого, ідея перетворення світу, що зробило можливою появу в Новий час проектів панування над щомим, зокрема утопії як культурної практики, яка не змогла сформуватися ні в межах міфологічної, ні в межах релігійної аксіосфери.

Отже, релігійний світогляд довгий час був панівним типом світогляду, але в ході історичного розвитку пріоритети змінилися, і духовна культура стала розвиватися в межах секуляризованого світського світогляду, на основі якого формувалася нова аксіосфера. З розвитком науки релігійний світогляд став все менш ефективним, та з'явилася загроза втрати цінностей, що виникли в рамках теїзму. Виникає абсолютно нова світоглядна система, заснована на науковому знанні та раціоналізмі, формується нова аксіосфера. Новий світогляд не тільки мав інтенцію на майбутнє, але й наважився мріяти про його зміну, що відобразилося у виникненні такої культурної практики, як утопія.

Сьогодні, на початку XXI століття, ми також відчуваємо значні трансформації у світоглядній свідомості людства, що формують нову аксіосферу, аксіосферу Метамодерну. Які її характерні риси, чим вона відрізняється від аксіосфери Модерну та Постмодерну – це завдання для наступних наукових розвідок.

Література

1. Шинкарук В.И. Духовная культура – человек – искусство. Искусство в мире духовной культуры. Київ: Наукова думка, 1985. С. 9 – 29.
2. Легенький Ю.Г. Мир как культура. Культура как мир (очерки дифференциальной культурологии). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 488 с.
3. Розова Т.В. Утопия как социокультурный феномен. Одесса: Астропринт, 1996. 182 с.
4. Чорна Л.В. У пошуках ідеалу: Монографія. Київ: Освіта України, 2016. 508 с.
5. Балух В.О., Коцур В.П. Ранньомодерна Європа. Чернівці: Наша книга, 2016. 704 с.
6. Культурні практики і культурна політика. Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні : аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень. Київ, 2012. 163 с.
7. Копієвська О. Культурна функція держави в контексті національного державотворення. Монографія. Київ: НАКККіМ, 2010. 271 с.
8. Розова Т.В., Чорна Л.В. Людина. Культура. Філософія (Проблема людини в європейській філософії). Київ-Одеса: Освіта України, 2015. 328 с.
9. Ницше Ф. Так говорил Заратустра: Произведения в двух томах. Москва: Наука, 1990.
10. Хайдеггер М. Европейский нигилизм. Время и бытие. Москва: Республика, 1993.
11. Денисюк Ж. З. Етнокультурні цінності в контексті трансформацій соціуму. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 4. Київ: Міленіум. С.57–61.

References

1. Shinkaruk, V.I. (1985). Spiritual culture – man – art. Iskusstvo v mire dukhovnoi kultury. Kyiv: Naukova dumka [in Russian].
2. Legnenky, Yu.G. (2012). The world as a culture. Culture as the world (essays of differential cultural studies). Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova [in Russian].
3. Rozova, T.V. (1996). Utopia as a socio-cultural phenomenon. Odessa: Astroprint [in Russian].
4. Chorna, L.V. (2016). In search of the ideal. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
5. Baluch, V.O., Kotsur, V.P. (2016). Early Modern Europe. Chernivtsi: Nasha knyha [in Ukrainian].
6. Cultural practices and cultural policy. Topical issues of socio-cultural modernization in Ukraine (2012): analytical report of the National Institute for Strategic Studies. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kopievska, O. (2010). The Cultural Function of the State in the Context of National State Creation. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
8. Rozova, T.V., Chorna, L.V. (2015). Man. Culture. Philosophy (The Problem of Man in European Philosophy). Kyiv-Odesa: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
9. Nietzsche, F. (1990). So spoke Zarathustra. Moskva: Nauka [in Russian].
10. Heidegger, M. (1993). European Nihilism. Time and Being. Moskva: Respublika [in Russian].
11. Denysyuk, Z. (2017). Ethno-cultural values in the context of social transformations. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv. Kyiv: Millenium, 4, 57–61 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.02.2018 р.